

Motion till riksdagen 2008/09:So397

av Solveig Hellquist m.fl. (fp)

Tvångsvård av gravida missbrukare

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att gravida kvinnor som använder alkohol och droger i sådan omfattning att det föreligger stor risk att barnet skadas av missbruket ska kunna omhändertas för tvångsvård i de fall kvinnorna motsätter sig vård på frivillig basis.

Bakgrund

Varje år föds många barn i Sverige med skador som en följd av att modern missbrukar alkohol eller narkotika. Nyligen presenterade Folkhälsoinstitutet uppgifter om att den största konsumtionsökningen av alkohol är bland kvinnor i bland annat fertil ålder. Någon aktuell kartläggning av antalet barn som föds med skador som konsekvens av att modern druckit alkohol under graviditeten finns tyvärr inte och behöver göras. Det är orimligt och inhumant att barn ska behöva födas med skador till följd av missbruk under graviditeten. Därför är det nödvändigt att kvinnan får vård tidigt under graviditeten för att det ofödda barnet inte ska födas med obotliga och livslånga skador.

Alkohol- och narkotikakonsumtionen har ökat inte minst bland unga kvinnor i Sverige. Varje år blir sannolikt tusentals missbrukande kvinnor gravida. Forskning från Huddinge sjukhus i Stockholm visar att ca 30 % av blivande mödrar fortsätter att dricka under graviditeten, och 17 % dricker i en omfattning som kan innebära risk för skador på fostret. Om mödrarna får information och omfattande stöd kan de flesta sluta, men ej alla utan en del fortsätter att dricka trots insatt stöd. Det väntade barnet riskerar därmed att få allvarliga skador. Myndigheterna har oftast få möjligheter att stoppa kvinnornas missbruk genom ett tvångsomhändertagande. Svensk lag tillåter inte detta.

Fel! Okänt namn på

Missbruk under graviditeten

Det finns exempel på fall där kvinnan inte kunnat sluta missbruka under graviditeten och där socialtjänsten ansökt om tvångsvård enligt lagen om vård av missbrukare (LVM) men där domstolen avslagit ansökan. Det går inte att ta hänsyn till ett ofött barn har varit länsrättens motivering. Det är endast kvinnans eget vårdbehov som rätten kan ta hänsyn till. Är kriterierna för tvångsvård inte uppfyllda kan det inte heller bli fråga om tvångsvård.

I Norge kan kvinnor som missbrukar under graviditeten dömas till tvångsvård. Resultatet däriifrån visar att endast få omhändertaganden kommit till stånd. Lagen har däremot haft en preventiv inverkan. I Sverige kan LVM ej användas som skydd för barnet. Detta gör att barn varje år föds med skador av alkohol och narkotika på grund av moderns missbruk under graviditeten.

Då konsumtionen av alkohol och narkotika ökar tycks också fler gravida kvinnor ha en högre konsumtion än tidigare enligt en pågående studie på familjesociala avdelningen på Huddinge sjukhus. Studien visar att var tredje kvinna dricker alkohol under graviditeten och var tionde dricker en gång i veckan. Trots information konsumerar alltså kvinnor alkohol och narkotika under graviditeten.

Fosterskador av missbruk

Forskning både från Sverige och från en stor mängd andra länder visar att foster som utsätts för stora mängder alkohol och narkotika får omfattande hjärnskador. De skadade barnen får olika grader av utvecklingsstörningar, beteendestörningar och psykiska besvär. De har svåra koncentrationsstörningar, impulsstörndhet, perceptionsstörningar m.m. De visar tillväxthämningar redan som foster och växer också dåligt efter födelsen.

Under skoltiden visar sig svårigheterna speciellt tydligt, och även som vuxna har de många kvarstående problem med svårigheter som att behålla jobb, psykiska besvär, eget missbruk och kriminalitet. Även studier där den gravida kvinnan konsumerat måttliga mängder alkohol under graviditeten visar på att barnet kan få mindre skador, lätt utvecklingsstörning, koncentrationsstörningar m.m. Flera av barnen visar klara abstinenssymtom redan vid förlossningen.

Tvångsvård

För att undvika att fler barn med fetala skador av alkohol och narkotika föds är det nödvändigt att införa en lag om tvångsvård för gravida missbrukare i Sverige – detta framför allt då konsumtionen av både alkohol och narkotika och även vissa läkemedel ökar för kvinnor i fertil ålder. Den personal som jobbar med dessa kvinnor och deras väntade barn känner stor frustration. De kan inget göra utan bara konstatera att fostret troligen utsätts för skador om modern fortsätter sitt missbruk under graviditeten. I de fall modern inte sam-

Fel! Okänt namn på

tycker till vård är tvångsvård därför det enda alternativet. Därigenom slipper barnet skadorna och modern slipper den livslånga skulden att ha alkoholskadat sitt barn.

Under slutet av 70-talet och början av 80-talet diskuterades en lag om tvångsvård, men någon sådan antogs ej. Argumenten var då bl.a. att det skulle vara kritiskt ur psykisk synvinkel att omhänderta en gravid kvinna. Erfarenheterna från personal som arbetat med tvångsvård av gravida missbrukare i Norge under lång tid samt erfarenheter från andra länder visar på att en sådan lag om tvångsvård har en stor preventiv effekt och kan vara nödvändig att använda i extrema fall. I övrigt räcker information och behandling för de kvinnor som vill medverka i en sådan.

Stockholm den 3 oktober 2008

Solveig Hellquist (fp)

Eva Flyborg (fp)

Lars Tysklind (fp)

Cecilia Wikström i Uppsala (fp)

Liselott Hagberg (fp)

Karin Granbom (fp)

Anita Brodén (fp)

Cecilia Wigström i Göteborg (fp)

Jan Ertsborn (fp)

Agneta Berliner (fp)